

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒

พระอาจารย์สงบ มนัสสนุโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาเริ่มต้นเด็กไปวัดไปว่า เราสั่งสอนมัน เด็กมันทำของมันได้ อันนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม
สังคมเราจะปลูกฝังไว้กับเยาวชนของเรา เยาวชนของเราต้องมีวัฒนธรรม เยาวชนของเราต้องรู้
ถึงประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ

ที่นี้ประเพณีวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องประเพณีวัฒนธรรม แต่ก่อนเราเห็นแต่การศึกษา
มากมาย เรื่องศีลธรรมเราสอนต่ำลง เด็ยวนี้กลับมาฟื้นฟูใหม่ให้เด็กได้ท่องจำ เด็ยวนี้
ประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติพระพุทธศาสนา เด็กมันต้องรู้ของมัน รู้ของมันเป็นพื้นฐาน นี้
ความจำๆ

ถ้าเป็นความจริง เด็กที่คิดได้ เด็กที่คิดได้ที่มันมาจากพื้นฐานที่ดีงาม พื้นฐานที่ถูกต้อง
ความคิดนั้นมันจะมีพื้นฐาน ความคิดนั้นมันจะถูกต้องดีงาม เด็กไม่มีพื้นฐาน ถ้ามันคิดเองมันก็
คิดประสาของมัน ไม่มีพื้นฐาน

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราต้องขอศีลๆ อาราธนาศีล อันนั้นเป็นประเพณีวัฒนธรรม

แต่เวลาวัดปฏิบัติ วัดปฏิบัติมันมีน้อยนะ ถ้ามันมีน้อยขึ้นมา ทำไมถึงวัดปฏิบัติ วัด
ปฏิบัติมันมีข้อวัตรของมัน ถ้าวัดปฏิบัติขึ้นมา เราเข้าวัดเข้าวาแล้ว วัดปฏิบัติเขาต้องการความ
สงบความระงับของเขา ถ้าความสงบระงับของเขา พระเขาจะภาวนาของเขา ถ้ามันเป็นภาวะ
เป็นความรุ่งรังของเขา พระที่เขาออกไปวิเวกกัน วิเวกกันก็ต้องการกาลเวลา

เวลาพูดถึงในพระไตรปิฎก พระเป็นนักบวช พระเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทางที่กว้างขวาง
เราเป็นฆราวาส เราเป็นฆราวาส ทางประพฤติปฏิบัติเราทางคับแคบ คับแคบเพราะหน้าที่การ
งานของเรามันแย่งชิงของเราไป

แต่เวลาคนเกิดมา คนเกิดมาก็ต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าคนมีปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งที่เราแสวงหา แสวงหามาเพื่อดำรงชีพ ดำรงชีพขึ้นมาแล้วมันก็ยังทุกข์ยังยากของมัน ธรรมและวินัยนี้ทำให้จิตใจของเรามันพ้นจากความทุกข์ความยากนี้ไป ถ้ามันยังไม่พ้นจากความทุกข์ความยากนี้ไป เราก็พยายามสร้างสมบารมีของเราๆ วันพระ วันพระเราไปวัดไปวา กัน เราจำศีลของเรา

เวลาสัตว์นั้นะ เวลาพวกสัตว์มันจำศีลๆ สัตว์จำศีลเพราะมันไม่มีอาหาร สัตว์จำศีลเพราะมันไม่มีอาหาร พันธุกรรมของมัน มันพัฒนาของมัน จนถึงเวลามันจำศีลของมัน หมี่ หมี่ขี้วโลก หมี่ต่างๆ มันจำศีล แต่หมี่ในเขตร้อนมันไม่จำศีลเพราะอาหารมันสมบูรณ์ อาหารสมบูรณ์มันดำรงชีพของมันได้ไง

แต่ของเรา เราเป็นมนุษย์ เราเป็นมนุษย์ขึ้นมา เราไปวัดไปวาเราไปจำศีลของเราๆ จำศีลของเราก็ไปตรวจสอบความผิดพลาดของเรา ใช้ชีวิตของเรา เรามีความผิดพลาดสิ่งใดมาบ้าง

เวลาเราไปจำศีล ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีศีลมันเรื่องกรองในหัวใจของเรา เราทำผิดพลาดสิ่งใด แล้วเวลาเราทำผิดพลาดสิ่งใด เราทำดีงามของเรา ออกไปแล้วเราจะมีสติปัญญาทำแต่ความดีงาม เวลาออกไปแล้ว ด้วยภาวะรับผิดชอบเรื่องสังคมมันก็บีบคั้น บีบคั้น

เรามาจำศีลๆ จำศีลเพื่อบุญกุศลของเรา จำศีลเพื่อมาชำระจิตของเรา แบบของเรามันจะหมด ชีวิตของเรามันทุกข์มันยาก ชีวิตของเรามันมีปัญหา เราก็ไปตรวจสอบ ไปต่างๆ ของเรานี้คือการจำศีล จำศีลขึ้นมา พอมีศีลขึ้นมา เราฝึกหัดทำสมาธิของเราขึ้นมา ถ้าทำสมาธิของเราคือจิตมันสงบไป

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาคนเกิดมาเหมือนเครื่องยนต์ เครื่องยนต์ตั้งแต่ติดเครื่องแล้วมันดับไม่ได้เลย เครื่องยนต์ที่ไม่เคยดับเลยมันชำรุดเสียหาย ถ้าเครื่องยนต์ที่มันดับแล้ว พอมันดับของมัน มันพักของมัน เวลามันติดเครื่องขึ้นมา เครื่องมันจะมีกำลังของมัน

นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดมา ตั้งแต่ติดเครื่องตั้งแต่วันเกิด ความคิดไม่เคยหยุด เวลาไปนอน พักผ่อนมันก็ฝันของมัน มันก็มีความคิดของมัน แต่ถ้าเราดับเครื่องของเราได้ ถ้าดับเครื่องของเราได้มันเกิดความมหัศจรรย์นะ ถ้าเกิดความมหัศจรรย์ ดับเครื่องของมันได้

รถ รถเวลาเราจะติดเครื่องมันต้องปลดเกียร์ว่าง ถ้าไม่เกียร์ว่าง พอติดเครื่องขึ้นมารถมันจะวิ่งไปข้างหน้าเลย

นี่ก็เหมือนกัน ความคิดของเรามันสืบทอดของมันตลอดเวลา ถ้าเราดับเครื่องได้ เราปลดเกียร์ว่างได้ รถของเรามันจะใช้งานได้มากขึ้น รถของเราจะบำรุงรักษาก็ได้ นี่ถ้าทำสมาธิไป

ถ้าสมาธิแล้วเกิดปัญญาๆ ขึ้นมา ปัญญาที่เกิดจากการใคร่ครวญในชีวิตของเรา ถ้าใคร่ครวญในชีวิตของเรา ชีวิตของเรามีคุณค่าแค่ไหน มันมีคุณค่ามากๆ มีคุณค่ามากๆ

ของที่มีคุณค่า พอเราไปคุ่นชินกับมันแล้วมันไม่มีค่าเลย เห็นไหม คุณติ เวลาเขาขาดแคลนนะ แหล่งน้ำที่เขาไปแจกกันมันมีคุณค่ามาก ไม่ให้ตกดินแม้แต่หยดเดียวเลยนะ เพราะน้ำมันหายากๆ คนอยู่ที่แหล่ง อยู่ที่แม่น้ำ มันเห็นน้ำทุกวันเลย

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ยากๆ ชีวิตของเรามันมีคุณค่ามาก แต่เราคุ่นเคยกับมันไป ชีวิตก็คือของเรา เราเกิดมาแล้วเป็นสิทธิของเรา เราทำอะไรก็ได้ เราทำเพื่อความสะดวกของเรา สะดวกก็คือกิเลสไป แต่ถ้าเรามีศีลมีธรรมมันช่วยตรวจสอบ นี่มันมีคุณค่าของเรา เราจะเห็นคุณค่าของเราขึ้นมา ชีวิตมีคุณค่ามากๆ

สุขภาพกาย เดียวนี้โลกมันเจริญขึ้นมา เขาจะสอนให้มนุษย์ให้ออกกำลังกาย ให้มนุษย์รักษาสุขภาพให้ดี ถ้าสุขภาพที่ดี สุขภาพที่ดีมันก็สุขภาพของคนคนนั้น แล้วสุขภาพที่ดีมันก็เป็นสุขภาพที่ดีของสังคม สังคมก็ไม่ใช่ภาระดูแล รัฐบาลงบประมาณก็ใช้จ่ายน้อยลง มันดีไปหมดเลยถ้ามันรู้ว่าดี

แต่ถ้ามันไม่รู้ใจ มันไม่รู้ที่ดี สุขภาพกายที่ดี สุขภาพกายที่แข็งแรง ชาติที่เจริญแล้ว ทรัพยากรมนุษย์ของเขาต้องแข็งแรง ทรัพยากรมนุษย์ของเขาต้องมีสติปัญญา เราต้องศึกษากันมา ให้ธรรมเป็นทานๆ ให้ธรรมเป็นทาน มีการศึกษาๆ

เวลาครูอาจารย์สมัยโบราณเป็นพ่อเป็นแม่คนที่สองนะ เขาดูแลลูกศิษย์ของเขา เขาไปเยี่ยมลูกศิษย์ของเขา เขาพยายาม ผิดพลาดสิ่งใดแก้ไขไปหมดเลย แม่คนที่สอง เด็กกลัวมาก เดี่ยวนี้ครูอัคราจ้าง ครูเขามีอาชีพของเขา

เดี๋ยวนี้ครู นักเรียน ทำตามหน้าที่ นักเรียนก็มีหน้าที่เรียน ครูก็มีหน้าที่สอน แล้วก็ต่างคนต่างเข้าบ้านไป นี่ไง เราห่างกันไป เราห่างกันไปเฉยๆ

ถ้าเป็นศีลเป็นธรรมมันเป็นความดีงามทั้งสิ้น ถ้ามันเป็นศีลเป็นธรรมมันดีงาม ชีวิตมีค่า ถ้าชีวิตมีค่าขึ้นมา เราจะหาสิ่งที่ดีงามให้กับชีวิตของเรา

ลูกหลานของเรา นะ หลวงตาท่านพูดบ่อย ลูกหลานของเรา เราไม่เคยเอาเหล่าเอายา บ้อนมันเลย เอาแต่อาหารที่ดีๆ บ้อนมัน เวลาลูกเล็กๆ ลูกเด็กแดงทารกของเรา อาหารต้องอาหารชั้นดี ต้องมีคุณภาพที่ดี

นี่ก็เหมือนกัน เราจะเลี้ยงดูลูกหลานของเรา เราจะให้สิ่งที่ดีงาม แล้วหัวใจของเราละ

หัวใจของเรา ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมามันจะมีความดีงามของมัน ถ้าความดีงามของมัน ถ้าความดีงามแล้วมันจะสูงมันจะต่ำมันอยู่ที่อำนาจวาสนานะ คนเราจะสูงจะต่ำแต่จิตใจที่มันดีงาม คุณค่าอันนั้นนะ คุณค่าของน้ำใจอันนั้นมันดีงาม

แล้วถ้าเรามาประพฤติปฏิบัติ เราจะมาวัดมาวาขึ้นมา จะสูงจะต่ำมาขนาดไหน มาอยู่ วัดแล้วเสมอกัน เราจะมีการศึกษาอย่างน้อยแค่ไหน เราจะมียศถาบรรดาศักดิ์แค่ไหน เวลาบวชแล้วเท่ากัน เวลาเท่ากันมันเท่ากันด้วยศีล ๒๒๗

แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เวลาเป็นสมาธิขึ้นมา สมาธิไม่มีหญิงไม่มีชาย หญิงก็เป็นสมาธิได้ ชายก็เป็นสมาธิได้

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป คูสิ เอตทัคคะ ผู้ที่เลิศมีความฉลาดในทางแขนงต่างๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งไว้ ภิกษุก็มี ภิกษุณีก็มี พระอรหันต์เป็นได้ทั้งผู้หญิงผู้ชาย

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติ ผู้หญิง ผู้หญิงมันก็มีความรู้สึกของผู้หญิง ผู้ชายก็มีความรู้สึกของผู้ชาย เวลาผู้ชายมันมีศักดิ์ศรีของมัน แต่เวลาภาวนาๆ ผู้หญิงภาวนาได้ง่ายกว่าผู้ชาย

ภาวนาได้ง่ายเลย แล้วก็เสื่อมได้ง่ายด้วย แต่ผู้ชายภาวนาได้ยาก แต่ถ้าบางทีมันขึ้นไปแล้วมันก็จะขึ้นไป

แต่เวลาเป็นสมาธิแล้ว อริยสัจ มรรค ไม่มีหญิงไม่มีชาย ไม่มีแบ่งชั้นวรรณะ ไม่มีสิ่งใดทั้งสิ้น นี่ถ้าเราทำความเข้าใจของใจเข้ามา เอาตรงนั้นนะ ถ้าเอาตรงนั้นขึ้นมา เห็นไหม

แต่เวลาเราออกมาสมมุติแล้ว ออกมาสมมุติ เห็นไหม เวลาไปทางภาคอีสาน เขาเขียนป้ายไว้เลยนะ “สุภาพสตรีห้ามขึ้น สุภาพสตรีห้ามขึ้น”

สุภาพสตรีห้ามขึ้นนะ ใ้ฉันนี่เราออกมาเป็นสมมุติแล้ว ออกมาเป็นโลกแล้ว เหมือนกฎหมาย กฎหมายบังคับใช้สิ่งใด เราอย่ามัวรับ เราไม่ต้องไปได้แย้งมัน เรื่องสมมุติ เรื่องโลก

แต่เรื่องสัจจะความจริงในใจไม่มีหญิง ไม่มีชาย เวลาอริยสัจขึ้นมาแล้วไม่มีหญิงไม่มีชาย เราทำตรงนั้น เราเอาความจริงตรงนั้น เราเอาความจริงในหัวใจเราตรงนั้น

ถ้าคนที่เป็นธรรมๆ แล้วมันไม่ไปทะเลาะเบาะแว้งกับใคร ไม่ไปได้แย้งใครทั้งสิ้น

มันเป็นวัฒนธรรมของเขาเนะ เป็นความเชื่อในสังคมนั้น ถ้าสังคมนั้นมีความเชื่ออย่างนั้น อ้าว! เชื่ออย่างนั้นก็ว่าอย่างนั้น แต่ใจเรา เราค้านไว้ในใจของเรา เรามีสิทธิเสรีภาพในใจของเรา

ถ้าเราทำความเข้าใจของใจเข้ามา พอใจสงบมันยิ่งมหัศจรรย์เข้าไปใหญ่เลย ใ้โฮ! ใ้โฮ! ใ้โฮ! ใ้โฮ! นั่นมันของใคร สมบัติเราทั้งสิ้นเพราะจิตมันสงบ จิตสงบมันมีความสุขนะ

คนเราแบกหามภาระมาทั้งหมดแล้วมันวางได้ คนวางได้มันปล่อยวางได้ พอปล่อยวางได้ มันไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น จิตที่เป็นสัมมาสมาธิมันเป็นหนึ่ง ไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น

แต่ในปัจจุบันนี้มันพาดพิง พาดพิงหมายความว่าว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ ก็พาดพิงที่ความว่าง ว่าง แล้วตัวมันล่ะ

เวลามันคิดมันทุกข์มันยากขึ้นมา เวลาเราทุกข์เรายากโดยมันตั้งเครียดในหัวใจ เราอยากจะวางเต็มทีนะ เราไม่ต้องการเลยล่ะ แต่มันวางไม่ได้หรอก แต่เวลามันมีความสุขมันจะตะครุบมันก็จะเอาของมัน มันพาดพิง มันเกี่ยวเนื่องกัน

จิต อากาของจิต แล้วอากาของจิตมันไม่เข้าใจของมันทั้งสิ้น แต่เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเราก็ต้องเข้าไปตรงนั้นนะ

เครื่องยนต์ มันจะซ่อมเครื่องยนต์ตั้งแต่เครื่องยนต์มันยังติดเครื่องอยู่ไม่ได้หรอก มันต้องพยายามดับเครื่อง ถ้าเครื่องมันดับได้แล้วนะ อะไหล่สิ่งใดชำรุดทรุดโทรม เราจะแก้ไข เราจะเปลี่ยนแปลงมัน เราซ่อมของมัน

จิตใจของคนก็เหมือนกัน ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิแล้วมันเข้าไปเห็นใจของตน มหัตศรรยมาก ความมหัตศรรยมากมันตะลึงเลยละ ความมหัตศรรยมาก เวลาคนที่เห็นไปได้จริงนะ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต แล้วมันเคารพบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

อย่างพวกเรานะ ภาษาเรา สาวกสาวกบริษัท ๔ มันเศษฝุ่น ไม่ต้องไปเทียบหรอก มันเศษฝุ่น ตัวเองเอาตัวเองไม่รอดเลย แหม! จะมีความรู้ จะมีความสามารถ เป็นไปไม่ได้หรอก แต่เราศึกษาแล้วพยายามกระทำของเราขึ้นมา กระทำเพราะอะไร

กระทำเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนามารื้อสัตว์ชนสัตว์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาบรรเทาความทุกข์จากพวกเรานะ

คุณาศาสนาอื่นสิ พระเจ้าของเขาจะไปรดปราน แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราไม่ให้เชื่อใคร อย่าเป็นเหยื่อของใคร อย่าให้ใครหลอก เราจะสร้างของเราขึ้นมาเอง เวลาสร้างของเราขึ้นมาเอง ศีล สมาธิ ปัญญาสร้างขึ้นมาในใจนี้ พอในใจนี้มันเป็นขึ้นมาแล้วมันมหัตศรรยธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอยิ่งมหัตศรรยมันยิ่งเห็นคุณค่า เห็นคุณค่าขึ้นมาเพราะเหตุใด

๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ผู้ที่จะมีอำนาจวาสนาบารมีเข้าไปสัมผัสอย่างนั้น เขาได้สร้างบุญกุศลของเขาขนาดไหน

ไอ้พวกเราเศษฝุ่น ไร้สาระ แคขอให้งั่งทำได้ งั่งเชื่อฟัง มันก็สุดยอดแล้ว งั่งเชื่อฟัง งั่งเชื่อมั่นในสิ่งนั้นนะ นรกสวรรค์ไม่มี มรรคผลไม่มี อะไรก็ไม่มีทั้งสิ้น แต่ถ้ากุศินะมี ถ้ากุทุกุศินะมี นี่มันก็เชื่อตัวมันเอง ทำไม่ไม่ศึกษาละ ไม่ทดสอบละ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้เขื่อนะ ไม่ให้เขื่อนแม่แต่อาจารย์ของตน ไม่ให้เขื่อนใครทั้งสิ้น ให้ทดสอบลิ ทุกข์ใหม่ แล้วธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพ้นจากทุกข์ ถ้ามันมีทุกข์มันต้องแก้ทุกข์ได้ แล้วทุกข์มันจะแก้อย่างไร นี่มันเริ่มสนใจ

แล้วถ้าสนใจมันก็เริ่มเราถวายนานของเราเพื่อบุญกุศล คำว่า “บุญกุศล” หมายความว่าให้จิตใจมันเปิดกว้าง ให้มันมีน้ำใจใจ พอมีน้ำใจขึ้นมามันจะฟังคนอื่นได้ พอฟังคนอื่นได้ขึ้นมา มันเกิดสติเกิดปัญญาขึ้นมา มันยังเห็นเข้าไป สติปัญญา มรรค มรรคของสมรวัส อาชีพชอบ งานชอบ เพียรชอบ

แล้วพระไม่มีอาชีพ เขาว่าอย่างนั้นนะ

แต่เวลาภาวนาไปแล้ว นี่ใจ จิตที่มันเป็นสัมมาสมาธิมันไม่พาดพิงอารมณ์ ถ้ามันพาดพิงอารมณ์มันเสวย เสวยคือเลี้ยงชีพ เลี้ยงชีพผิด

เวลามันไปกินของที่เสียหาย ไปกินสารพิษ กินเข้าไปแล้วมันแสบปากแสบท้อง เวลามันพาดพิงสารพิษมันมีแต่ความทุกข์ความยาก ถ้ามันไปพาดพิงกับสิ่งที่ดีงาม ไปพาดพิงกับสิ่งที่ดีงามมันมีความสุขของมัน นี่ใจ เวลามันพาดพิง เสวยอารมณ์ นี่สัมมาอาชีพะ

ถ้าเลี้ยงชีพผิดมันก็ทุกข์มันก็ยากอย่างนี้ ถ้าเลี้ยงชีพถูกมันก็มีสุขอย่างนี้ นี่เวลา มรรคมันเกิด สัมมาอาชีพะ เลี้ยงชีพ จิตมันเสวยอารมณ์

คำว่า “พาดพิง” ก็คือความไม่รู้เรื่อง แต่ถ้ามันจิตเห็นอาการของจิต มันจะเสวยอะไร มันจะพาดพิงสิ่งใด เขามีสติปัญญาเขาจับต้องของเขาได้ เขาเริ่มแยกแยะนะ พอมันจะเสวย ตบมือเลย ไม่เอาๆ ถ้าผู้มีสติปัญญานะ มันทำได้ขนาดนั้น

แต่ถ้าคนไม่มีสติปัญญานะ พอมันเสวยไปแล้ว โอ้โฮ! หลงไหลไปเลย แล้วเกิดความผูกมัด เกิดความอาฆาตมาดร้าย เรามันทุกข์มันยาก คนนั้นรังแกเรา คนนี้กลั่นแกล้งเรา

ไม่ใช่หรอก มึงทำทั้งนั้นนะ มึงทำเอง มึงทำเอง เ็งปล่อยก็จบ ใครจะมาว่าอะไรเราได้ มันพูดก็พูดของมันไป มันพูดอยู่ข้างนอกนูน เ็งไปยุ่งอะไรกับเขา เ็งมันโง่ เ็งไปเอาเขาเอง แล้วเ็งก็ไปโทษเขา เ็งไปโทษเขาทำไม นี่ถ้ามันมีปัญญานะ

พูดแล้วมันช้า ช้าถึงความโง่เขลาของเราเอง

เวลาผู้ที่ปฏิบัติไปนะ ชួយ! ทำไมเราโง่ได้ขนาดนี้ เราโง่

ถ้าครูบาอาจารย์ของท่านจะพูดอย่างนี้ นี่หลวงตาท่านพูดเลย “แหม! ทำไมเราโง่ได้ขนาดนี้”

ของอย่างนี้ต้องไปถามหลวงปู่มัน เวลาหลวงปู่มันสอนไปแล้ว ทำไมโง่ได้ขนาดนี้ ถ้ามันฉลาดแล้วนะ มันจะว่ามันโง่

ไอ้พวกเรานี้ นักปราชญ์ทั้งนั้นเลย เก่งมาก ๙ ประโยค ธรรมะนี้แปลได้หมด แต่เอาตัวไม่รอด ยังสงสัยไปทั่วนะ พูดได้แจ่มแจ้งเลย สอนคนอื่นได้หมดเลย เพราะอะไร เพราะธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราเรียนมาแล้ว ใครสงสัยอะไรถามได้ แต่ถามตัวเอง สมภาเป็นอย่างไร ไม่รู้ แล้วปัญญา ปัญญาที่นี้ไง กูกำลังเล่าให้เอ็งฟังอยู่นี้ไง

แต่ถ้าปัญญาเท่าทันกิเลสที่มันตบมือมัน ตบมือ ตบนั้นเสวยอารมณ์ ไม่เสวยธรรมดานะ เวลาเสวยอารมณ์ เพราะเรามีเราถึงไปเสวย ถึงที่สุดแล้วต้องทำลายตัวตนของตนเองด้วย ถึงที่สุดมันทำลายผู้ที่เป็นเสวยเลย

ไอ้ที่ไปเสวยเพราะเราไปเสวยใช้ใหม่ เราเป็นเจ้าของใช้ใหม่ แล้วเวลาตัวมันเองละทำลายตัวมันเองจนจบสิ้นไป

นี่ไง เราไปจำศีลไปวัดไปวาขึ้นมาเราก็ไปศึกษา เราจะมีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน เราก็ฝึกฝนของเรา เราพยายามทำของเราขึ้นมาซะ ให้เป็นสมบัติของเรา นี่สมบัติแท้ๆ นะ สมบัติ อุตตสมบัติ สมบัติของหัวใจ สมบัติของจิต มันไปกับจิตนั้น

คูสิ ปัญญาของเรา เวลาปัญญาขึ้นมาไม่ต้องแบกไม่ต้องหาม ปัญญามันเกิดมาจากไหนคิดได้ร้อยแปด เวลาเป็นธรรมๆ ขึ้นมามันยังอยู่กับจิตเลย

นี่ไง เวลาครูบาอาจารย์ของเรา วิหารธรรมๆ ท่านมีคุณธรรมในใจอันนั้น ท่านมีวิหารธรรม ท่านมีความร่มเย็นเป็นสุขไง วิมุตติสุข

ไอ้พวกเรามันชี้คอรอก ไอ้พวกเศษฝุ่นปลิวไปตามกระแสสังคม เดียวก็ลมพัดไปทางนั้น เดียวก็ลมพัดไปทางนี้ อยู่ที่ลมมันจะพัดไปนะ ไม่เป็นตัวของตัวเองเลย ไม่มีสติปัญญาเลย ไม่รู้จักคุณค่าของความเป็นมนุษย์เลย ลอยไปกับเขา ลอยไปทางซ้าย ลอยไปทางขวา แล้วแต่ลมมันจะพัดพาไป มนุษย์เป็นอย่างนั้นหรือ

นี่ไง สิ่งที่มีคุณค่าไง ถ้ามีคุณค่า ถ้าเวลาคุ้นชินกับมัน คุ้นชินจนเราไม่เห็นคุณค่ากับชีวิตของเราเลย

ไข่ เกิดมาแล้วมันชราคร่ำคร่า ถึงเวลาชราคร่ำคร่าขึ้นมามันเจ็บมันปวดทั้งนั้นนะ ลูกก็โอย นังก็โอย โอยทั้งนั้นนะ นี่มันชราคร่ำคร่าเป็นธรรมชาติของมัน แต่เราให้รู้เท่าทันมันก่อน แล้ววางมันซะ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านจะละธาตุขันธ์นะ ท่านลาวัณฐะ ลามันชะ พบกันชาติสุดท้ายแล้วแข็งไม่ต้องมาเกิดกับกู้อีกนะ กูไปของกูแล้วละ

ถ้ามันรู้เท่าทัน ลามันชะ อย่าไปแบกหามแล้วก็มาโอดโอยนะ ลูกก็โอย นังก็โอย เจ็บปวดไปทั้งสิ้น ความวิตกกังวลอาลัยอาวรณ์ไปหมดเลย วางมันไว้ให้ไปอยู่ที่เดิมของมัน แล้วเรารักษาตัวเรา เอาตัวเราพ้นจากการครอบงำของกิเลส เอวัง